

Vitry de Philippe (1291-1361)

Najważniejszy — obok [Guillaume'a de Machaut](#) — przedstawiciel muzyki francuskiej późnego [średniowiecza](#)

Philippe de Vitry [czyt. Filip de Witri] należał do tych kompozytorów, którzy nie poświęcili swojego życia jedynie sztuce dźwięków. Był duchownym sprawującym wiele ważnych funkcji kościelnych na terenie Francji, łącznie z godnością biskupa niewielkiego dzisiaj miasta Meaux [czyt. Mo] pod Paryżem. Zajmował też ważne stanowiska państwowe, służąc — między innymi jako dyplomata — na dworach trzech kolejnych królów Francji.

Vitry zapisał się w historii muzyki przede wszystkim jako twórca i pierwszy przedstawiciel nurtu [polifonii](#) zwanej *ars nova* (sztuka nowa), typowej zwłaszcza dla Francji XIV wieku. Nazwa tego nurtu pochodzi od traktatu jego autorstwa, napisanego około 1320 roku, w którym przeciwstawił się sztuce dawnej (*ars antiqua*), wykładając zasady nowej notacji muzycznej, zwanej przez nas [czarną notacją menzurálną](#). Notacja ta — niezwykle dla nas skomplikowana — wzbogacała możliwości zapisu rytmu kompozycji, rozszerzając zakres stosowanych wartości rytmicznych.

Spśród kompozycji Vitry'ego znamy przede wszystkim [motety](#), komponowane również do jego własnych poezji. Są to utwory niezwykle, w których każdy z głosów (najczęściej trzech) śpiewa inny tekst; czasem są to nawet teksty w różnych językach: łacińskim i francuskim. Tenor tych motetów komponowany jest na zasadzie powtarzalności formuł rytmicznych. Jest to tak zwany [motet izorytmiczny](#), występujący w muzyce XIV i pierwszej połowie XV wieku, za którego wynalazcę uchodzi właśnie Vitry. W dodatku w tenorach motetów formuły melodyczne ulegają różnym przeobrażeniom: raz są

śpiewane dwa razy szybciej, innym razy dwa razy wolniej. Trudno to wszystko pojąć, każdy głos śpiewa coś innego, a w tenorze pojawiają się jakieś formuły, których — ze względu na ich długość — nawet najważniejszy słuchacz nie potrafi rozpoznać... Wiele wyjaśniają nam słowa pewnego teoretyka żyjącego w czasach Vitry'ego, Johanna de Grocheo: — Motet jest w stanie zadowolić tylko ludzi wykształconych!

dr hab. Paweł Gancarczyk, prof. IS PAN

Ciekawostki

O kimś, kto ma wiele talentów i profesji mówimy czasem *człowiek renesansu*, bo właśnie w renesansie kwitła nauka, a ludzie starali się jak najwięcej dowiedzieć o otaczającym ich świecie. Chociaż Philippe de Vitry żył w średniowieczu, to jednak powiedzenie to doskonale do niego pasuje. Wiemy już, że był kompozytorem, teoretykiem muzyki, poetą, biskupem, urzędnikiem i dyplomatą. Ale zajmował się też prawem, filozofią i matematyką; przypuszcza się, że śpiewał i uczył muzyki.

Ludzie średniowiecza — wbrew potocznym wyobrażeniom — bardzo cenili naukę i często wykonywali wiele zawodów (innym przykładem może być [Guillaume de Machaut](#)). Również w średniowieczu można było być oświeconym *człowiekiem renesansu*. Czy my jednak nie przesadzamy mówiąc o *mrokach średniowiecza*?